

Nieprawidłowe postawy rodzicielskie według Marii Ziemskiej¹

materiał pomocniczy do diagnozy metod wychowawczych

Charakterystyka postawy	Tendencje w zachowaniu dziecka
-------------------------	--------------------------------

Postawa rodzicielska: Unikająca

☐ Postawę tę charakteryzuje ubogi i maskowany stosunek uczuciowy między rodzicami a dzieckiem lub wręcz obojętność uczuciowa rodziców. ☐ Obcowanie z dzieckiem nie sprawia im przyjemności, a czasem bywa odczuwane jako trudne, wówczas rodzice są bezradni i nie wiedzą, co z nim robić. ☐ Kontakt z dzieckiem jest luźny albo pozornie dobry i maskowany obdarzaniem prezentami (kontakt przez pośrednika), pozwalaniem na nadmierną swobodę, rzekomy liberalizm. ☐ Ten typ złożonej postawy zawiera wiele postaw częściowych, jak na przykład ukrytą lub jawną beztroskę o dobro dziecka aż do braku odpowiedzialności, ignorowanie dziecka, bierność aż do bezwładu w nawiązywaniu z dzieckiem kontaktu, zbywanie prób w nawiązywaniu z dzieckiem kontaktu, unikanie i ograniczanie kontaktu z nim do minimum, zbywanie prób w nawiązywaniu kontaktu przez dziecko, zaniedbywanie dziecka pod różnymi względami – zarówno jego uczuciowych potrzeb, jak w zakresie opieki nad nim, niedbałość i niekonsekwencję we wprowadzaniu i przestrzeganiu wymagań, lekkomyślność czy wręcz obojętność wobec niebezpieczeństw, jakie dziecku mogą zagrażać, nieangażowanie się w sprawy dziecka, ewentualnie pozorne zaspokajanie jego potrzeb. Krańcowa byłaby ucieczka od dziecka, porzucenie go.	☐ Dziecko może być niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, a więc uczuciowo niestałe, nastawione antagonistycznie także do społeczeństwa i jego instytucji, zmienne w swych planach, niezdolne do obiektywnych ocen, skłonne do przechwałek. ☐ Może też czuć się prześladowane i współczuć sobie, samo się pocieszać. ☐ Może być również niezdolne do wytrwałości i koncentracji w nauce, nieufne, bojaźliwe lub wchodzić w konflikt z rodzicami, ze szkołą. Może przejawiać lżejsze objawy wykolejenia. ☐ Starsze dziewczynki mogą nie dbać o swój wygląd, szukać uczucia u przedstawicieli płci odmiennej, ale z powodu niezdolności do trwałych uczuć nawiązywać tylko przelotne znajomości, ciągle szukając prawdziwej miłości.

Postawa rodzicielska: Odtrącająca

● Rodzice prezentują nadmierny dystans uczuciowy i wykazują dużą dominację wobec dziecka. ● Dziecko jest traktowane jako ciężar i nierzadko rodzice poszukują zakładu, który przejąłby ich obowiązki i uwolnił od tej niewygody ograniczającej np. ich swobodę lub możliwość robienia szybkiej kariery. ● Nie lubią dziecka i nie życzą go sobie. ● Żywią wobec niego uczucie rozczarowania, zawodu, urazy.	● Kształtowanie się u dziecka agresywności, nieposłuszeństwa, kłótniwości, kłamstwa, kradzieży, zahamowanie rozwoju uczuć wyższych, zachowania aspołeczne, a nawet antyspołeczne. Może też powodować zastraszenie, bezradność, trudność w przystosowaniu się na skutek zahamowania. ● Mogą też wystąpić otyłość, pozory niedorozwoju, a przy nagłym odtrąceniu także reakcje nerwicowe. ● Może powodować chorobę sierocą (dziecko może być sierotą we własnym domu), a konsek-

¹ Źródło: M. Ziemska, *Postawy rodzicielskie*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1969, s. 71–73.

Charakterystyka postawy	Tendencje w zachowaniu dziecka
-------------------------	--------------------------------

Postawa rodzicielska: Odtrącająca

☐ Opiekę nad nim uważają za odrażającą lub przekraczającą ich siły. ☐ Nie okazują dziecku uczuć pozytywnych, a nawet demonstrują uczucia negatywne, dezaprobatę, otwartą krytykę dziecka, podejście dyktatorskie, nie dopuszczają go do głosu i nie wnikają w motywy jego zachowania czy potrzeby. ☐ Kierują dzieckiem przy pomocy rozkazów i przykręcania śruby (co zresztą wymaga minimalnego nakładu sił ze strony rodziców). Formułują liczne i represywne żądania, stosują surowe kary, zastraszanie, brutalnie postępują z dzieckiem. ☐ Nie uznają żadnych pozytywów dziecka i marginesu tolerancji dla jego niedociągnięć, braku zdolności, wad itd.	wencją tego stanu rzeczy jest częściowe lub całkowite zahamowanie rozwoju uczuć wyższych i niezdolność do trwałego przywiązania. ☐ Frustracja wywołana zaniedbaniem lub odtrąceniem wywołuje gniew i agresję. ☐ W skrajnych postaciach prowadzi u starszych dzieci i młodzieży do typu zachowania aspołecznego, a nawet antyspołecznego. ☐ Z punktu widzenia klinicznego będą to dzieci psychopatyczne, a raczej socjopatyczne, nie nerwicowe.

Postawa rodzicielska: Nadmiernie chroniąca

☐ Podejście rodziców do dziecka jest tu bezkrytyczne, a ono samo uważane za wzór doskonałości. Dziecko traktowane jest jak dzidzius. ☐ Rodzice przesadnie opiekują się nim i nadmiernie mu pobłażają. ☐ Nie doceniają możliwości dziecka, szczególnie praktycznych. ☐ Rozwiązują za niego trudności, nie dopuszczają do samodzielności, dziecko trzymane jest w kokonie, niewiele wie o codziennym życiu. ☐ Wszelkie ryzyko usuwane jest z jego drogi. ☐ Postępowanie rodziców prowadzi do tego, że dziecko uzależnia się od ojca lub matki. ☐ Rodzice ograniczają swobodę dziecka. Nie pozwalają mu na robienie czegoś samemu, gdy chce i może zrobić to samo. Pozwalają sobie na wścibstwo. Izolują społecznie dziecko, np. od rówieśników, jako niegodnych towarzyszy zabawy. ☐ Nadmiernie zaabsorbowani są zdrowiem dziecka, odczuwają lęk o jego zdrowie i ochraniają od zarazków (np. nie zabierają dziecka do kina), od ruchu ulicznego (przeprowadzają 12-letniego chłopca przez ulicę), ograniczają ruch dziecka (żeby się nie pociło), a nawet spodziewają się, że w każdej chwili dziecku może przydarzyć się jakieś niebezpieczeństwo.	☐ Stany nerwicowe mogą powodować u dziecka opóźnienie dojrzałości emocjonalnej – infantyizm, opóźnienie dojrzałości społecznej, zależność dziecka od matki, bierność, brak inicjatywy, ustępliwość lub zachowanie typu rozpieszczone dziecko, a więc nadmierną pewność siebie, poczucie większej wartości, niepowściągliwość, zuchwalstwo, zarozumiałstwo, awanturniczość, tyranizowanie matki, egoistyczne i wymagające nastawienie; natomiast gdy znajdzie się samo, bywa często niepewne, niespokojne i nieszczęśliwe.

Charakterystyka postawy

Tendencje w zachowaniu dziecka

Postawa rodzicielska: Nadmiernie chroniąca

- Przekazują dziecku niepokój, przedstawiając jego świat jako zagrażający.
- Nadmiernie bronią dziecko przed zarzutami (np. gdy dostanie zły stopień, winny jest nauczyciel).
- Zachęcają do jednostronnego rozwijania zdolności, np. umysłowych czy werbalnych.
- Równocześnie matka ulega dziecku, toleruje jego zachcianki i niewłaściwe wyczyny, zaspokaja każdy kaprys i pozwala panować nad sobą czy nad rodziną.
- Brak tu obdarzenia dziecka rozumną, właściwą dla wieku swobodą.

Postawa rodzicielska: Nadmiernie wymagająca

- Uczucia rodziców są nie zrównoważone. Są oni nadmiernie skoncentrowani na dziecku. Przy tej postawie dziecko jest zwykle naginane do wytworzonego przez rodziców wzoru dziecka, jakie chcieliby posiadać, bez liczenia się z jego indywidualnymi cechami i możliwościami w ramach fazy rozwojowej, w jakiej się ono znajduje.
- Rodzice z góry zakładają dostosowanie się dziecka do stawianych wymagań i dużych osiągnięć, a dziecko znajduje się pod presją, aby dorównać idealnemu wzorowi.
- Wypowiedzi rodziców mają charakter oceniający i są utrapieniem dla dziecka (gdy np. czterolatkowi zarzucają, że przy rysowaniu przekroczył linię). Często wyrażają dezaprobatę i gniewają się na dziecko.
- Dziecko traktowane jest z pozycji autorytetu bez uznania jego praw jako równych w rodzinie i poszanowania jego indywidualności.
- U dziecka kształtuje się brak wiary we własne siły, niepewność, lękliwość, obsesje, przewrażliwienie i uległość, pobudliwość, brak zdolności do koncentracji. Mogą też powstawać trudności szkolne czy też nieprzystosowanie społeczne.
- Dziecko może przejawiać słabe aspiracje, brak opanowania uczuciowego i być podatne na frustracje. Jedynie w przypadkach zdolności dziecka do buntu i dobrego kontaktu z rówieśnikami wpływ tej postawy ulega osłabieniu.